

København, den 10. juni 2004
Hertil fire bilag

Der er mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre, og Kristendemokraterne indgået følgende aftale om forsvarrets ordning fra 2005 - 2009.

Indledning

1. Forsvaret udgør et væsentligt virkemiddel i en aktiv dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik med henblik på en fredelig udvikling i verden med fremme af demokrati, frihed og menneskerettigheder.

Forsvaret har til formål at: 1) Imødegå direkte og indirekte trusler mod Danmarks og allieredes sikkerhed, 2) hævde dansk suverænitet og beskyttelse af den danske befolkning samt 3) bidrage til international fred og sikkerhed i overensstemmelse med principperne i FN-pagten, særligt gennem konfliktforebyggende, fredsbevarende, freds-skabende og humanitære opgaver.

Den sikkerhedspolitiske udvikling fordrer, at dansk forsvar styrker kapaciteten på to centrale områder: 1) Internationale deployerbare militære kapaciteter og 2) Evnen til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger.

FN er den centrale ramme for udviklingen af en international retsorden. I de senere år har FN udviklet en mere effektiv kapacitet til at beslutte og gennemføre fredsstøttende operationer, og denne udvikling bør støttes. Samtidig skal FN's og regionale organisationers evne til at forebygge og løse konflikter, herunder i Afrika, styrkes.

Forligspartierne er enige om at fastholde NATO som det centrale forum for solidarisk og forpligtende sikkerheds- og forsvarspolitisk samarbejde. Det kollektive forsvar forbliver forankret i NATO, som også fremover skal være ramme for det transatlantiske partnerskab, hvorved nye trusler kan imødegås, og Europas sikkerhed kan garanteres. Danmark skal fortsat kunne yde troværdige bidrag til NATO, herunder til NATO's Response Force.

Dansk forsvar skal kunne bidrage med indsatsklare, veludrustede og effektive styrker til internationale operationer samtidig med en styrket samordning mellem den militære og den civile, humanitære indsats i et indsatsområde.

Endvidere vil dansk forsvar ved en eventuel ophævelse af det danske forsvarsforbehold kunne deltage i EU's indsats uden for Unionens område med henblik på freds-skabelse, fredsbevarelse, konfliktforebyggelse, humanitære operationer og styrkelse af international sikkerhed i overensstemmelse med principperne i FN-pagten.

Partierne er enige om, at forsvarets struktur og kapacitet i forligsperioden indrettes på en måde, som sikrer, at Danmark efter eventuel ophævelse af forsvarsforbeholdet umiddelbart vil være i stand til at levere tilfredsstillende bidrag til kommende europæiske forsvarsopgaver, herunder terrorbekæmpelse, forhindre spredning af masseødelæggelsesvåben samt fredsstøttende operationer, der løses med bidrag fra EU og NATO.

Den aktuelle sikkerhedspolitiske situation, herunder udvidelsen af NATO og EU, understreger, at den konventionelle militære trussel mod dansk område er bortfaldet i en overskuelig fremtid, hvorfor der ikke længere er behov for mobiliseringsforsvaret.

Terrorangrebene den 11. september 2001 og senere terrorangreb har demonstreret, at de sikkerhedspolitiske udfordringer og risici, som blandt andet Danmark står over for, har ændret sig markant. Nye asymmetriske og uforudsigelige trusler i form af international terrorisme og spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler er kommet til.

Truslerne behøver ikke at udspringe fra Danmarks geografiske nærområde, men kan, selvom de manifesterer sig i udlandet, udgøre risici for Danmark, vore allierede og vores fælles værdier. Derfor bør den sikkerhedspolitiske vægt være rettet mod at kunne imødegå truslerne der, hvor de opstår, hvad enten det er inden for eller uden for landets grænser. Det danske forsvar bør derfor fokusere på dels sammen med øvrige komponenter at styrke totalforsvaret af Danmark og landets befolkning, dels at kunne deltage i internationale operationer.

Truslernes uforudsigelighed indebærer, at dansk forsvar ikke længere kan indrettes efter et veldefineret trusselsbillede. Derfor bør forsvaret fremover indrettes efter en kapacitetsbaseret tilgang, således at en bred vifte af kapaciteter kan stilles til rådighed i situationer, hvor dansk sikkerhed eller danske interesser direkte eller indirekte er truet eller berørt, eller hvor dansk ansvar i det internationale samarbejde tilsiger det. Truslernes uforudsigelige karakter stiller krav om øget vægt på indsatsberedskab og evnen til at kunne indsætte kapaciteter, hvor der er behov herfor, hvad enten der er tale om en humanitær indsats, fredsstøttende operationer, katastrofesituationer i eller uden for Danmark eller indsats i egentlige militære operationer.

Totalforsvaret

Generelt omfatter totalforsvaret udnyttelse af alle ressourcer for at opretholde et organiseret og funktionsdueligt samfund, beskytte befolkningen samt samfundets værdier.

De trusler, totalforsvaret skal imødegå, går både på tværs af landegrænser og på tværs af de indenlandske administrative grænser mellem myndighedsudøverne. Imødegåelse

af truslerne fordrer derfor både fælles løsninger og tæt koordination mellem internationale og nationale ansvarlige myndigheder.

Forsvarets hidtidige uddannelse af værnepligtige til den mobiliseringsbaserede krigsstyrke har blandt andet indebåret, at det danske samfund har kunnet drage nytte af, at store dele af den danske befolkning som soldater har modtaget uddannelse i en række discipliner, der nu har fået øget relevans. Dette gælder eksempelvis bevogtning, førstehjælp, katastrofeindsats, forsvar mod atomare, biologiske og kemiske kampstoffer mv. I den nuværende situation har andre dele af den traditionelle uddannelse af værnepligtige til territorialforsvaret mistet en stor del af sin relevans, men der er imidlertid fortsat behov for mandskab til, at forsvaret kan bidrage til totalforsvaret. Den i henhold til grundlovens § 81 fastlagte værnepligt bør derfor tilpasses i henhold hertil.

Totalforsvaret styrkes i øvrigt i videst muligt omfang ved at samle løsningen af det statslige redningsberedskabs og forsvarets opgaver i en struktur, der sikrer synergieffekt og forenkling. Tilsvarende gælder for hjemmeværnet, der under bevarelse af dets identitet integreres i forsvarets operative og støttende strukturer.

Endvidere styrkes totalforsvaret ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en relevant uddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder. Denne styrke er forpligtet til inden for de første tre år efter den første samlede uddannelse i forsvaret at stille sig til rådighed i op til tre måneder i forbindelse med løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkeligt. Totalforsvarsstyrken sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer.

Forsvarets behov er styrende for antallet af unge, der indkaldes til aftjening af værnepligt. Indkaldelse og rekruttering gennemføres ved, at alle unge mænd indkaldes, og alle unge kvinder inviteres til "Forsvarets Dag", hvor forsvaret præsenteres, herunder præsentation af ansættelses- og karrieremuligheder, og der udleveres relevant informationsmateriale. På baggrund af deltagelse i denne præsentation og orientering tilkendegiver den enkelte, hvorvidt han eller hun har ønske om at aftjene frivillig værnepligt eller har ønske om en eller anden form for ansættelse i forsvaret. På baggrund heraf indgår forsvaret frivillig uddannelsesaftale og fastsætter antallet af værnepligtige, der udskrives, i overensstemmelse med forsvarets behov. Efterfølgende gennemføres sessionsbehandling med henblik på at vurdere den enkeltes egnethed.

Løn og ydelser for de værnepligtige forhøjes i forhold til den nuværende aflønning i de første fire måneder af værnepligtstiden.

Værnepligten evalueres, herunder forhold vedrørende antal, længde og indhold, ved udgangen af 2006.

Internationale opgaver

De militære styrker omstilles og udvikles. Sammen med allierede skal forsvaret indledningsvis kunne virke effektivt i operationer med høj intensitet under ofte vanskelige og omskiftelige vilkår, så forudsætningerne for stabilisering af givne konfliktområder tilvejebringes, og styrkerne skal kunne udsendes hurtigt. Herved kan og skal forsvaret i væsentlig højere grad end hidtil være i stand til at deltage i fredsstøttende opgaver, herunder konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

Den militære indsats skal sammentænkes med øvrige danske indsatser for at opnå maksimal effekt af den samlede indsats og styrke Danmarks mulighed for at påtage sig et ansvar. De relevante aktører bør bringes sammen så tidligt som muligt i forberedelsen af udsendelsen af danske militære styrkebidrag, så det dermed bliver muligt fra starten at definere eventuelle relevante civile stabiliseringsindsatser i det militære indsatsområde. En koncentreret indsats og gensidig udnyttelse af militære og civile erfaringer i denne forbindelse vil gøre det muligt at opnå bedre resultater og dermed alt andet lige også forkorte behovet for militær tilstedeværelse.

Det er partiernes fælles opfattelse, at den stedfundne og forudseelige sikkerhedspolitiske udvikling giver mulighed for, at mobiliseringsforsvaret kan nedlægges for at styrke forsvarets evne til både at bidrage til totalforsvaret, herunder evnen til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger, og til at udsende veluddannede og veludrustede enheder i internationale opgaver. De militære styrker skal kunne anvendes både internationalt og inden for Danmarks grænser, og forsvaret af Danmark vil i påkommende tilfælde selvsagt være hovedopgaven i samarbejde med Danmarks allierede.

Øvrige forhold

Omstillingen af forsvaret gennemføres ved rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter. Ved en centralisering af forvaltning af personel, materiel og etableringer mv. reduceres den nuværende administrative opgaveportefølje ved Forsvarsstaben, Farvandsvæsenet, Hjemmeværnskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste, de operative kommandoer og underliggende myndigheder, herunder regiment, flyvestationer og flådestationer, skoler mv. Tilpasningerne medfører, at den nuværende balance mellem stabs- og støttestrukturen og de operative kapaciteter ændres markant til fordel for de operative kapaciteter.

Forligspartierne noterer sig, at der er taget skridt til udlicitering af forsvarets it-drift. Der er enighed om, at Forsvarsministeriets institutioner og myndigheder til stadighed

skal drives så effektivt som muligt. Det følger af ministeriets effektiviseringsstrategi, at alle driftsopgaver skal gennemgås for at vurdere deres udbudsegnethed. Der vil således blive sat fokus på udnyttet potentiale for udlicitering og derved udnytte konkurrencen på det private marked for at opnå høj effektivitet og kvalitet i løsning af driftsopgaver.

Sammenfattende medfører dette, at:

- Forsvaret omstilles således, at der tilvejebringes operative kapaciteter og frigøres ressourcer til, at forsvaret hurtigt og fleksibelt kan opstille og udsende styrker i internationale operationer samt opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater (ca. 1.500 fra hæren og ca. 500 fra søværnet og flyvevåbnet).
- Det nuværende mobiliseringsforsvar og tilhørende strukturer nedlægges. Tilbageværende stabs- og støttestrukturer rationaliseres og effektiviseres, således at de netop er tilstrækkelige til at understøtte de operative enheder, herunder totalforsvaret og den øvrige hjemlige opgaveløsning.
- Det statslige redningsberedskab, hjemmeværnets og forsvarets opgaver samles under forsvarsministerens ressort.
- Den nuværende værnepligt i forsvaret omlægges, så den målrettes mod totalforsvaret. Denne værnepligt vil samtidig kunne danne grundlag for rekruttering til forsvaret for dem, som måtte ønske det, og vil i det hele bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund.
- Det samlede antal af operative enheder mindskes til gengæld for en fokusering og kvalitativ styrkelse af de tilbageværende enheder.
- Et antal kaserner og etableringer lukkes.
- Der frigøres økonomiske ressourcer til indsættelse af danske styrkebidrag i internationale operationer.

Hæren

2. Hærens kapacitet til hurtigt at kunne indsætte styrker for at hindre kriser i at opstå eller i at udvikle sig yderligere styrkes, samtidig med at der skal kunne opretholdes styrker ude gennem længere tid i et større omfang, end det hidtil har været tilfældet. Hæren opstilles derfor i to brigader, der indgår i rammen af Danske Division. Divisionsstaben og divisionstropper samt den ene af brigaderne består hovedsageligt af fastansatte soldater, mens den anden brigade primært udgøres af soldater på reaktionsstyrkekontrakt. Brigaderne opstilles, således at der fleksibelt kan sammensættes relevante styrkebidrag afhængig af opgave og vilkår for aktuelle operationer. Deployering og logistik forudsættes planlagt og løbende afprøvet i forbindelse med blandt andet øvelser, deltagelse i NATO's Response Force mv., idet søværnet og flyvevåbnet inddrages heri i relation til henholdsvis sø- og lufttransport, således at udsendelse af styrker kan ske med kort varsel.

Danske Division med tilhørende brigader og divisionstropper tilknyttes Allied Command Europe Rapid Reaction Corps, der har hovedkvarter i Rheindahlen i Tyskland, og enhederne vil desuden kunne tilknyttes Multinational Corps North East, som har hovedkvarter i Polen. Endvidere fortsættes deltagelsen i Multinational Stand-by Forces High Readiness Brigade for UN operations (SHIRBRIG) med et hovedkvarterskompagni, en opklaringsenhed, et militærpolitielement og stabspersonel. De til SHIRBRIG tilmeldte styrker tilvejebringes fra hærens to brigader.

Forligspartierne er enige om, at Danmark skal arbejde for en udvikling af SHIRBRIG, således at den multinationale brigade - udover fredsbevarende operationer på grundlag af FN-pagtens kapitel VI - kan indsættes med mere robuste enheder i fredsgennemtvingende operationer på grundlag af FN-pagtens kapitel VII.

Værnepligten omlægges, således at uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i totalforsvarsregi. Uddannelsen rettes mod såvel en militær uddannelse, der omfatter enkeltmandsuddannelse rettet mod soldatens evne til at løse opgaver i et usikkert miljø samt uddannelse med henblik på, at soldaten under føring kan virke i mindre enheder i forbindelse med løsning af opgaver i totalforsvarsregi, som et totalforsvarsmæssigt indhold (blandt andet brandbekæmpelse, katastrofeindsats, medvirken til opretholdelse af lov og orden mv.). Uddannelsen er således primært rettet mod totalforsvaret i Danmark, hvorimod uddannelse af soldater til egentlige kampenheder kræver en betydelig længere uddannelse i form af reaktionsstyrkeuddannelse af ca. ni måneders varighed, som står åben for dem, som måtte ønske dette med henblik på fastansættelse i forsvaret eller udsendelse i internationale operationer.

Herudover indkaldes fortsat værnepligtige til varetagelse af opgaver i relation til forsvarets forpligtelser over for kongehuset, herunder til Livgarden og Hesteskadronen. Disse værnepligtige, der indkaldes 8 henholdsvis 12 måneder, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse.

3. På baggrund af ovenstående tilpasses hæren således:

- To brigader, Sjællandske Kampgruppe, Jyske Kampgruppe, kampgruppen ved Danske Division, Hærens Operative Kommandos opklaringsbataljon samt kampbataljonerne – i alt fem – i det territoriale forsvar nedlægges. Endvidere nedlægges en række divisionstropper, herunder Eskadrille 724 (panserværnshelikopterkompagniet), der indgår i flyvevåbnets nuværende struktur. Helikoptererne anvendes til opstilling af en observations- og let transporthelikopterenhed.
- Danske Division med stab, én kommunikationsenhed samt ét kommunikationscenter, der er etableret i Haderslev, og divisionstropper i form af én stående telegrafbataljon, og ét elektronisk opklaringskompagni i Fredericia, ét kadrebemandet militærpolitikompagni i Aalborg, én stående ingeniørbataljon i Skive, én stående ar-

tillerafdeling bestående af stab, målopklaringsbatteri og element til ledelse af flystøtte i Oksbøl, UAV-batteri (ubemandede luftfartøjer til opklaring) samt luftværnsmissilafdeling i Varde. Hertil et kompagni til civilt, militært samarbejde (CIMIC), der placeres i Vordingborg. På baggrund af evaluering af erfaringer, der indhentes i aftaleperioden, tager forligspartierne stilling til, hvordan CIMIC-kapaciteten i givet fald kan styrkes.

- 1. Brigade bestående af primært fast personel etableres med stab og stabskompagni i Haderslev, én stående panserbataljon i Holstebro, én stående panserinfanteribataljon i Høvelte, én stående opklaringsbataljon i Slagelse, én stående, let opklaringseskadron på Bornholm, én stående logistikbataljon og ét stående militærpolitikompagni i Aalborg, ét stående panseringeniørkompagni i Skive samt én delvis stående artilleriafdeling i Varde. Brigaden tilmeldes NATO på højt beredskab.
- 2. Brigade bestående af primært personel på reaktionsstyrkekontrakt etableres med stab og stabskompagni, én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Slagelse, én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Høvelte, én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Holstebro, én kadrebemandet artilleriafdeling i Varde, ét kadrebemandet panseringeniørkompagni i Skive, én kadrebemandet logistikbataljon og ét kadrebemandet militærpolitikompagni i Aalborg samt én stående, let opklaringseskadron på Bornholm. Brigaden tilmeldes NATO på lavere beredskab.
- Den Danske Operative Logistikgruppe etableres med primært fast personel i Vordingborg.
- Jægerkorpsets styrke søges øget til ca. 135 specialuddannede soldater.
- Der etableres basisuddannelse i Aalborg, Skive, Holstebro, Fredericia, Varde, Slagelse, Høvelte og Vordingborg.
- Skolestrukturen i hæren tilpasses det aktuelle behov. Hærens grundlæggende sergentuddannelse samles i Sønderborg.
- Hærens nuværende tre musikkorps bevares.
- Sjælsmark kaserne afhændes, mens øvelsesterrænet i Melby nedlægges, og der søges mageskifte af skydeterrænet i Hevring, som nedlægges. Ved øvrige etableringer etableres et garnisonsstøtteelement.

Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i hæren på ca. 2.150 værnepligtige årsværk svarende til ca. 6.000 værnepligtige. Det samlede antal fastansatte udgør ca. 9.150 årsværk, og antallet af reaktionsstyrkekontrakter udgør ca. 4.070, hvortil der afsættes 27.800 indkommanderingsdage.

Der er ved placering af hærens enheder og myndigheder lagt vægt på et afbalanceret antal enheder i forhold til regionale hensyn, hensigtsmæssig udnyttelse af kaserner, herunder bygningsmæssig standard og miljømæssige forhold, samt uddannelsesforhold, herunder øvelsesterræner, idet den efterfølgende konsolidering af de enkelte tilpasninger kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes materiel til hæren således:

- Stabsøvelsessimulationssystem (taktisk simulationssystem til føringsuddannelse i hæren).
- Kommando- og kontrolsystemer (C3I) (kommunikations- og føringsystemer).
- Opklaringskøretøjer.
- Infanterikampkøretøjer, idet der udfases et antal pansrede mandskabsvogne af typen M113 samt 180 kampvogne (alle Leopard 1).
- Pansrede hjulkøretøjer.
- Indledende anskaffelse af et moderne ildstøttesystem.
- Bjærgningskøretøjer.
- Ingeniørmateriel.
- Logistik (del 1 og 2)
- ”Klimamateriel”.
- Felthospitalet opdateres.
- Indsatskøretøjer samt andet specialmateriel til Jægerkorpset.
- ABC-materiel til værnsfælles anvendelse.

Søværnet

4. Generelt fastholdes søværnets specialiserede kapaciteter til at gennemføre kystnære operationer, og den igangsatte udvikling vedrørende fleksible støtteskibe og patruljeskibe fortsættes. Evnen til deltagelse i NATO's stående flådestyrker, herunder deltagelse i NATO's Response Force, prioriteres, idet der skabes mulighed for at kunne bidrage med relevante enheder og taktisk stab samt den nødvendige kommandoplattform. Der anskaffes derfor tre patruljeskibe i perioden, mens der udfases fire Standard Flex 300 fartøjer.

Herudover fastholdes søværnets evne til at løse de hjemlige opgaver, herunder opgaverne i det nordatlantiske område.

En række nationale og internationale initiativer, der vedrører statens ansvar for sikkerheden til søs, foranstaltninger mod forurening af havmiljøet og sikring af skibsfarten mod terror medfører et stadigt større tilsyn med og overvågning af den civile skibstrafik i danske farvande med deraf følgende større ressourceforbrug. For at styrke den operative udførelse af redningstjenesten sammenlægges flyvevåbnets og søværnets redningscentraler ved Søværnets Operative Kommando.

Værnepligten i søværnet omlægges, således at værnepligtige i søværnet principielt gennemfører uddannelsen som anført for hærens værnepligtige, idet uddannelsen i søværnet tillige omfatter et antal sejldage med henblik på rekruttering til søværnets faste personel. Herudover indkaldes et antal værnepligtige i ni måneder med henblik på at

indgå i besætningen på Kongeskibet. Værnepligtige, der har forrettet tjeneste på kongeskibet, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse som for øvrige værnepligtige.

5. Søværnet tilpasses i øvrigt således:

- Ubådsvåbnet nedlægges.
- Søværnets Taktiske Stab videreføres i Korsør og tilmeldes NATO på højt beredskab.
- ”Maritime Assistance Service” (MAS) ved Søværnets Operative Kommando i Århus, der er i den indledende fase, udbygges.
- To fleksible støtteskibe med to besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Frederikshavn. Ét fleksibelt støtteskib med helikopter tilmeldes NATO på højt beredskab.
- Tre patruljeskibe med tre besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Korsør. Tre korvetter udfases, i takt med at patruljeskibene bliver fuldt operative. Ét patruljeskib eller én korvet tilmeldes NATO på højt beredskab.
- 10 patruljefartøjer (Standard Flex 300), herunder fire fartøjer i kamprollen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Korsør. To fartøjer i overvågningsrollen med tre besætninger placeres under 1. eskadre i Korsør. Fire fartøjer i minerydningsrollen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Frederikshavn. To fartøjer i kamprollen og to i minerydningsrollen tilmeldes NATO på højt beredskab. To minelæggere af Lindormenklassen og én minelægger af Falsterklassen udfases.
- Chartering af yderligere ét civilt skib til strategisk søtransport, således at den samlede kapacitet udgør to i henhold til NATO’s kapacitetsinitiativer.
- Fire inspektionsskibe af Thetisklassen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning samt to inspektionsfartøjer og én inspektionskutter af Agdlekklassen med i alt fem besætninger placeres under 1. eskadre i Frederikshavn.
- To skolefartøjer, ét transportfartøj og tre isbrydere placeres under 1. eskadre i Frederikshavn.
- Seks enheder af MK II typen med seks besætninger og to miljøenheder placeres under 1. eskadre i Korsør. To miljøenheder under 1. eskadre forbliver i København. Otte kuttere af Barsø-klassen udfases, i takt med at fartøjerne af MK II typen indfases.
- Frømandskorpset, der søges øget til ca. 90 specialuddannede soldater, og Minørtjenesten samles i Kongsøre.
- Der etableres operative logistiske funktioner i Korsør og Frederikshavn, der kan udskille den nødvendige logistik i forbindelse med indsættelse af søværnets enheder i internationale operationer.
- Søværnets Grundskole flyttes fra Auderød til Frederikshavn. Søværnets Sergent- og Grundskole oprettes i Frederikshavn. Auderød afhændes.

- Antallet af eskadrer reduceres til to, idet 3. eskadre og 5. eskadre nedlægges.

Det samlede antal fastansatte i søværnet fastsættes til ca. 3.400 og antallet af reaktionsstyrkekontrakter til ca. 50, hvortil der afsættes ca. 300 indkommanderingsdage om året. Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i søværnet på ca. 200 værnepligtige årsværk.

Der er ved placering af søværnets enheder og myndigheder lagt vægt på hensynet til en rationel udnyttelse af den nødvendige vedligeholdelseskapacitet, herunder faglige kompetencer mv., samt til en passende balance mellem flådestationer, idet den efterfølgende konsolidering af de enkelte tilpasninger kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes følgende materiel til søværnet:

- Tre patruljeskibe.
- Radar og sensorpakke til patruljeskibene.
- Fire maritime helikoptere til anvendelse på de fleksible støtteskibe og patruljeskibe.
- Opdatering af Lynx helikopterne.
- Indledende anskaffelse af luftforsvarsmissiler, missiler til anvendelse mod overflademål samt ildledelsesintegration til patruljeskibe.
- Indsatsfartøjer samt andet specialmateriel til Frømandskorpset.

Flyvevåbnet

6. Med tilgang af nye transportfly (Hercules C130 J) og nye helikoptere (EH 101) øges flyvevåbnets kapacitet til at støtte landmilitære operationer og humanitære indsatser, ligesom de tilgæede inspektionsfly (Challenger) giver flyvevåbnet en tilstrækkelig kapacitet til miljøovervågning og til løsning af de hjemlige opgaver i øvrigt, herunder opgaverne i det nordatlantiske område. Herudover udgør opdaterede F-16 fly fortsat en betydelig kapacitet i relation til den hjemlige suverænitetsbevarelse (afvisningsberedskab) og relevant deltagelse i internationale operationer, herunder deltagelse i "NATO's Response Force". Den samlede kampflystruktur, herunder antallet af operative fly, tilpasses i overensstemmelse med aktuelle opgaver og under hensyn til F-16 flyets samlede levetid og mulighederne for på sigt at indfase et nyt kampfly.

Ambitionsniveauet for flyvevåbnets deltagelse med kampfly i internationale operationer fastsættes til otte kampfly på højt beredskab og otte kampfly på lavere beredskab.

NATO's beslutning om at etablere en stor luftoperationsfacilitet i Karup, der er et væsentligt og højt prioriteret bidrag til NATO's luftforsvarskapaciteter, medfører et behov for fortsat udvikling af føringsvirksomheden i flyvevåbnet, samt at flyvevåbnet i

betydeligt omfang bidrager med operativt personel og støtte til luftoperationsfaciliteten.

Dansk deltagelse i NATO's kapacitetsinitiativer vedrørende lufttankning og strategisk lufttransport styrkes.

Værnepligten i flyvevåbnet omlægges, således at værnepligtige i flyvevåbnet principielt gennemfører uddannelsen som anført for hærens og søværnets værnepligtige.

7. Herudover tilpasses flyvevåbnet således:

- Det jordbaserede luftforsvar (DeHawk) nedlægges.
- Der etableres i Flyvertaktisk Kommando en stab, som kan udskilles og udsendes selvstændigt eller sammen med øvrige danske enheder.
- Der tilmeldes otte kampfly på højt beredskab og otte kampfly på lavere beredskab til NATO, hvilket sammen med fly til den hjemlige opgaveløsning betyder, at der under hensyntagen til et nødvendigt antal fly til uddannelse, de enkelte flys resterende flyvetid mv. opretholdes 48 operative F-16 fly, som organiseres i to eskadriller, der placeres på Flyvestation Skrydstrup.
- Ét transportfly på højt beredskab og yderligere to transportfly til lejlighedsvis indsættelse på lavere beredskab tilmeldes NATO. Flyene er indeholdt i en transportenhed bestående af 4 transportfly og 3 inspektionsfly, der er baseret i Aalborg.
- Der tilmeldes ét transporthelikopterelement på fire helikoptere på højt beredskab til NATO. Bidragene indgår i en helikopterenhed med 14 EH-101 helikoptere, som blandt andet også varetager det nationale redningsberedskab. Helikopterne er placeret på Flyvestation Karup.
- Der tilmeldes ét observations- og let transporthelikopterelement bestående af fire helikoptere på højt beredskab til NATO. Elementet indgår i en helikopterenhed med 8 Fennec helikoptere.
- Én mobil luftoperationsfacilitet med langtrækkende radar, der er baseret på Flyvestation Karup og Flyvestation Skrydstrup, tilmeldes NATO på højt beredskab. Herudover udgør den samlede radarstruktur en mobil radar (Mullebjerg), en stationær luftoperationsfacilitet (Karup) samt to stationære radarer (Skagen og Bornholm).
- Herudover tilmeldes én enhed til etablering af flyvepladser, én kommunikationsenhed, én enhed til visitering og luftevakuering af sårede samt ét stabselement til NATO på højt beredskab.
- Flyvevåbnets Specialskole og Flyvevåbnets Operations- og Føringskole samles på Flyvestation Karup.
- Hovedvedligeholdelsen af transportfly, inspektionsfly og helikoptere udliciteres, hovedværkstedet på Flyvestation Værløse nedlægges, og flyvestationen afhændes.

Det samlede antal fastansatte i flyvevåbnet fastsættes til ca. 3.400 årsværk og antallet af reaktionsstyrkekontrakter til ca. 250, hvortil der afsættes ca. 2.500 indkommanderingsdage om året. Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i flyvevåbnet på ca. 100 værnepligtige årsværk.

Der er ved placering af flyvevåbnets enheder og myndigheder lagt vægt på en optimal udnyttelse af den samlede rådige kapacitet, idet den efterfølgende konsolidering kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes følgende materiel til flyvevåbnet:

- Ét Hercules C130 J transportfly.
- Systemer til elektronisk krigsførelse.
- Kommando- og kontrolsystemer til blandt andet F-16 (C3I, Link 16).
- Opdatering af F-16 (M5).
- Deltagelse i PCC (lufttankning og strategisk lufttransport).
- Mobilt "Control and Reporting" Center.
- Deltagelse i NATO's fælles finansierede kapacitetsinitiativer (PCC), herunder Allied Ground Surveillance og AWACS.

Danmark deltager fortsat i Joint Strike Fighter projektet.

Værnsfælles område

8. Nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer samt moderne teknologi muliggør en samling af de forvaltningsmæssige funktioner i forsvaret, hvorved der opnås en mere rationel og effektiv udnyttelse af ressourcerne. En centralisering af forvaltningen medfører tillige færre forvaltende niveauer og dermed kortere kommandoveje og en tværgående udnyttelse af ressourcerne.

Med henblik på at opnå rationaliseringer og effektivisering af Forsvarsministeriets departement samt at styrke kommunikationen mellem forsvarsministeren og forsvarets øverste ledelse ændres organiseringen i departementet, således at departementets virksomhed fokuseres mod strategisk udvikling og overordnet styring og kontrol. Som følge heraf flyttes en række opgaver fra departementet til Forsvarsstaben. Forsvarsstaben placeres i København så geografisk tæt på departementet som muligt.

I Forsvarsstaben etableres en stærk og central økonomifunktion, og økonomistyringen i forsvaret tilføjes de fornødne kvalitative og kvantitative ressourcer.

9. På den baggrund tilpasses det værnsfælles område således:

- Til varetagelse af personellet forhold oprettes Forsvarets Personeltjeneste som central myndighed, der forankres i forsvarrets strategiske ledelse. Personeltjenesten etableres på grundlag af Personelstaben i Forsvarsstaben, tilsvarende funktioner ved Farvandsvæsenet, Forsvarets Bygningstjeneste og Hjemmeværnskommandoen samt de personelforvaltende funktioner ved underliggende myndigheder. Forsvarets Personeltjeneste placeres dels i København, dels i Hjørring.
- Til varetagelse af det samlede materielområde etableres Forsvarets Materieltjeneste på grundlag af dele af den nuværende materielstab og informatikstab i Forsvarsstaben, tilsvarende funktioner ved Farvandsvæsenet, Hjemmeværnskommandoen og de nuværende tre materielkommandoer samt Forsvarets Forskningstjeneste. Forsvarets Materieltjeneste forankres i forsvarrets strategiske ledelse. Inden for informatikområdet fortsættes den påbegyndte udlicitering, således at forsvaret fremover primært driver de operative informatiksystemer. Under materieltjenesten etableres en værkstedstruktur med nationale og regionale værksteder og vedligeholdelsescentre. Endvidere etableres en depotstruktur med et hoveddepot i Skrydstrup og et antal udleverende depoter ved forsvarrets enheder. Forsvarets Materieltjeneste placeres i Vedbæk.
- Forsvarets Forskningstjeneste nedlægges som myndighed under Forsvarsakademiet og oprettes som en selvstændig afdeling i Forsvarets Materieltjeneste.
- Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste, der forankres i forsvarrets strategiske ledelse, etableres på grundlag af den nuværende infrastrukturdelen af materielstaben i Forsvarsstaben, Forsvarets Bygningstjeneste og underliggende myndigheder samt Hjemmeværnskommandoens og Farvandsvæsenets tilsvarende funktioner. Tjenesten får til opgave at varetage alle opgaver inden for etablisementsområdet. Under tjenesten etableres et antal regionale støttecentre, der varetager opgaverne lokalt i forhold til myndigheder, enheder og etablisementer. Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste placeres i Hjørring. Forsvarets Bygningstjenestes besiddelser i København og Viborg afhændes.
- Der etableres en regnskabstjeneste, som skal varetage den samlede regnskabsvirksomhed for forsvaret, herunder udvikling, validering af data, varetagelse af den finansielle kontrollervirksomhed mv. Forsvarets Regnskabstjeneste, der forankres i forsvarrets strategiske ledelse, placeres i Hjørring.
- Den påbegyndte centralisering af Forsvarets Sundhedstjeneste fortsættes, og der etableres en række regionale sundhedsfaglige centre, som servicerer alle myndigheder og enheder i den pågældende region. Sundhedstjenesten placeres på Flyvestation Skalsstrup, og Jægersborg kaserne afhændes.
- Den igangsatte udvikling af Forsvarsakademiet, der overordnet fører til en styrkelse af militære kernekompetencer inden for international politik, strategi og militære operationer samt militær ledelse og styring, fortsættes.
- Forsvarets kommunikation styrkes ved at etablere Forsvarets Kommunikationstjeneste under forsvarrets øverste ledelse. Tjenesten skal varetage den interne og eks-

terne kommunikation i forsvaret og herunder sikre den størst mulige åbenhed omkring forsvarets forhold.

- Det organisatoriske forhold og opgavefordelingen mellem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, herunder Værnepligtsrådet, Forsvarets Kommunikationstjeneste og Forsvarets Personeltjeneste overvejes i perioden.
- Omfanget af personel udsendt i international stabstjeneste tilpasses reduktioner i NATO's kommandostruktur.
- Grønlands Kommando og Færøernes Kommando fortsætter som selvstændige myndigheder tilpasset den aktuelle udvikling i forsvarets opgavekompleks i Nordatlanten. Det overvejes i samarbejde med NATO og under inddragelse af Færøernes Landsstyre at nedlægge radarstationen og flåderadioen på Færøerne.
- Der nedsættes en arbejdsgruppe, som i løbet af perioden skal analysere fordele og ulemper, herunder økonomiske konsekvenser, med henblik på at samle de tre operative kommandoer og den operative virksomhed i én kommando.

Der er ved placering af forsvarets funktionelle tjenester lagt vægt på en hensigtsmæssig udnyttelse af forsvarets eksisterende etableringer og afbalancerede regionalpolitiske forhold.

Det samlede personaleforbrug inden for det værnsmæssige område fastsættes til ca. 7.850 årsværk.

Hjemmeværnet

10. Nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og det territoriale forsvar, som det hidtil har været kendt, giver mulighed for, at hjemmeværnet kan fokusere sin indsats mod totalforsvaret. Hjemmeværnets overordnede struktur deles i en aktiv struktur og en passiv struktur.

Som medlem af hjemmeværnets aktive struktur skal man gennemføre den lovpligtige uddannelse inden for de første tre år på 250 – 300 timer, herunder en grunduddannelse på 100 timer som forudsætning for at få udleveret våben. Herefter skal medlemmet for at forblive medlem af den aktive struktur forrette mindst 24 timers funktionsrelateret tjeneste årligt. Hertil kommer årlig skydeuddannelse for hjemmeværnspersonel, der har udleveret våben. Den aktive struktur består således af medlemmer med et tilstrækkeligt uddannelsesniveau, der årligt kontrolleres.

De aktive medlemmer indgår alt efter aktivitetsniveau i hjemmeværnets indsatsstyrke, marinehjemmeværnets sejlene besætninger og i øvrige enheder i hjemmeværnet. Særligt for så vidt angår den nuværende "3000-mandsstyrke" gælder, at opgaverne omdefineres, således at hjemmeværnet opstiller en tilsvarende indsatsstyrke fordelt på de fem lokalforsvarsregioner, der fremover benævnes totalforsvarsregioner. Dette personel uddannes, således at deres uddannelse modsvarer den totalforsvarsuddannelse, som

værnepligtige i det øvrige forsvar modtager. Hjemmeværnet forudses i øvrigt målrettet mod totalforsvaret, og indsatsen samtænkes med det statslige redningsberedskab og totalforsvarsstyrken. Hjemmeværnet opstiller blandt andet en føringsstruktur i totalforsvarsregionerne, hvortil det øvrige forsvar bidrager med 800 – 1200 officerer og øvrige befalingsmænd af reserven, som kan føre hjemmeværnets personel og enheder samt forsvarets totalforsvarsstyrke.

Marinehjemmeværnet indgår, når det indsættes, som hidtil i søværnets operative struktur, hvor det deltager i den nationale, maritime opgaveløsning, herunder farvandsovervågning, støtte til Told og Skat, politiet mv. Endvidere deltager marinehjemmeværnet i havmiljøberedskabet og søredningsberedskabet. Der opstilles resultatkrav for den operative virksomhed, herunder beredskabet.

Den passive struktur består af hjemmeværnets øvrige medlemmer, der ikke har udleveret våben og udrustning.

For at udnytte synergi mellem forsvarets og hjemmeværnets kapaciteter integreres hjemmeværnet i forsvarets støttestruktur. Herudover overvejes en integration i den fremtidige totalforsvarsstruktur i forbindelse med overvejelserne om, hvordan det civile beredskabs opgaver integreres i forsvaret. Yderligere integration gennemføres således, at hjemmeværnet bevarer sin identitet.

Personel, der har gennemført værnepligtsuddannelse i det øvrige forsvar, kan umiddelbart optages i hjemmeværnet efter frivillighedsprincippet med henblik på anvendelse i den indsatsstyrke, hjemmeværnet opstiller med henblik på at løse totalforsvarsopgaver.

11. Hjemmeværnet tilpasses på grundlag heraf således:

- Hjemmeværnet opdeles i en aktiv struktur og en passiv struktur.
- Hjemmeværnskommandoens fremtidige rolle overvejes yderligere, herunder i sammenhæng med overvejelserne om, hvordan det statslige redningsberedskabs struktur og opgaver videre kan integreres i forsvarets øvrige struktur, jf. nærværende aftales pkt. 12. Hjemmeværnet er repræsenteret i arbejdsgruppen.
- Hjemmeværnet integreres i forsvarets støttestruktur.
- Lokalforsvarsregionerne benævnes totalforsvarsregioner. Regioner og distrikter tilpasses i overensstemmelse med behovet.
- Opgaverne for den såkaldte ”3000 mandsstyrke” omdefineres, og der opstilles en indsatsstyrke af tilsvarende størrelse fordelt på de fem totalforsvarsregioner.
- Der opstilles en føringsstruktur i hver af de fem regioner, herunder under anvendelse af 800 - 1.200 officerer og befalingsmænd af reserven, som kan føre forsvarets totalforsvarsstyrke, når denne aktiveres.

- Hjemmeværnets myndigheder serviceres fremover af det øvrige forsvars depot- og vedligeholdelsesstruktur.

Hjemmeværnets bevilling på ca. 700 mio. kr. (prisniveau 2004) aftrappes i takt med integrationen i forswarets støtte struktur og ændring af hjemmeværnets opgaver og organisation til en bevilling på ca. 430 mio. kr. (prisniveau 2004).

Der anskaffes materiel til hjemmeværnet således:

- Enkeltmandsudrustning til de højest prioriterede enheder.
- Fem fartøjer til erstatning af fem fartøjer af MHV 90-klassen.
- Simulationsmateriel (blandt andet til simulatortræning af sejlads).
- Materiel til imødegåelse af terrorvirksomhed (materiel til overvågning, bevogtning, afspærring mv.).
- Miljømateriel til hjemmeværnets fartøjer.
- Kommunikationsmateriel.
- Observationsmateriel.

Endvidere sikres, at hjemmeværnet overtager relevant materiel, som udfases i det øvrige forsvar.

Det statslige redningsberedskab

12. Det civile beredskab med den tilhørende økonomi er den 1. februar 2004 overført til forsvarsministerens ressort. Der er enighed om, at den indgåede politiske aftale om redningsberedskabet efter 2002 respekteres.

Ved at samle løsningen af det statslige redningsberedskab og forswarets opgaver i en integreret struktur styrkes totalforsvaret, samtidig med at der opnås synergieffekt og en forenkling af den samlede struktur i totalforsvaret.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, som skal overveje, hvordan det statslige redningsberedskabs struktur og opgaver videre kan integreres i forswarets øvrige struktur, herunder hvordan og i hvilket omfang der kan ske en fælles udnyttelse af funktionelle tjenester, kaserner, skoler mv. Resultatet af arbejdsgruppens arbejde skal foreligge inden udgangen af 2004.

Det er opfattelsen, at to forhold har særlig betydning for en succesfuld integration af det statslige redningsberedskab og forsvaret. For det første skal det sikres, at der sker den fornødne omstilling i forsvaret, således at der etableres tilstrækkeligt fokus på varetagelsen af beredskabsopgaverne samt på opretholdelse og udvikling af de kernekompetencer, der findes i det statslige redningsberedskab. For det andet skal det sikres,

at den velfungerende varetagelse af det daglige beredskab fastholdes og udvikles. Arbejdsgruppens kommissorium er vedlagt som bilag.

Det er vurderingen, at beredskabsmyndighedernes nuværende radiosystemer opfylder beredskabsmyndighedernes daglige behov for kommunikation, men at der kan være behov for at styrke kommunikationen ved store katastrofesituationer. Der nedsættes på den baggrund et udvalg, der skal udarbejde oplæg til et nyt landsdækkende radiokommunikationssystem for det samlede beredskab. Systemet vurderes tidligst at kunne implementeres fra 2007. Udgifterne forbundet med udarbejdelsen af oplægget afholdes under forsvarsrammen med op til ca. 15 mio. kr. Resultatet af analyser mv. forelægges forligspartierne.

Andre forhold

13. Der afsættes 2 mio. kr. pr. år til det arbejde, foreningen "De Blå Baretter" gør til støtte for personel, som har været udsendt i international tjeneste.

14. Der afsættes 7 mio. kr. pr. år på Forsvarsministeriets budget til gennemførelse af konkrete forsvars- og sikkerhedspolitiske projekter hos Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS. Endvidere afsættes 5 mio. kr. og ca. 10 årsværk til etablering af en uafhængig forskningskapacitet i relation til sikkerhedspolitik og med vægt på forsvarspolitik, som organisatorisk placeres ved Forsvarsakademiet.

15. Personalesammensætningen i forsvaret tilpasses løbende under hensyntagen til løsningen af forsvarets opgaver, den personelmæssige fleksibilitet, rekrutteringsmuligheder, strukturtilpasninger mv. Forsvaret skal være en moderne, dynamisk og attraktiv arbejdsplads, der kan tiltrække både mænd og kvinder. Forsvaret skal derfor fokusere på, at rekruttering til forsvaret følger udviklingen i samfundet, således at der tilstræbes et bredt og forskelligartet rekrutteringsgrundlag, der blandt andet repræsenterer bredden i det danske samfund. Kravene, herunder de fysiske og psykiske krav, til ansættelse i forsvaret fastholdes.

Der gennemføres en anonymiseret undersøgelse blandt udsendte danske soldater om deres indstilling til missionen og lokalbefolkningen. Undersøgelsen skal også evaluere uddannelsesindsatsen af menige og officerer til stressfyldte udsendelsesopgaver med henblik på at vurdere, om den eksisterende forberedelse og uddannelse er tilstrækkelig. Undersøgelsens indhold forelægges forligskredsen.

Aftalekomplekset inden for Forsvarsministeriet søges forenklet efter forhandlinger med de relevante organisationer. Forsvarets årsværksforbrug reduceres fra i størrelsesordenen ca. 29.000, heraf ca. 6.500 værnepligtige årsværk, ved udgangen af 2004 til ca. 26.400 årsværk, heraf ca. 2.450 værnepligtige årsværk, ved udgangen af 2009. Personalsammensætningen mv. fremgår af de årlige finanslove.

Personel af reserven vil fortsat være af stor betydning for forsvarets opgaveløsning i relation til internationale opgaver, men også i relation til uddannelse af forsvarets enheder og totalforsvaret. Som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer vil det kvantitative behov dog falde, hvorfor antallet af reserveofficerer i strukturen tilpasses i løbet af perioden.

16. Der er enighed om, at forsvarets drift til stadighed skal være effektiv og rationel i forhold til de aktuelle opgaver. Der skal derfor løbende foretages relevante rationaliseringer og tilpasninger i strukturen, der sikrer størst mulig relevant operativ kapacitet. Større strukturtilpasninger forelægges forligspartierne.

17. Der er endvidere enighed om, at budgetrammen skal overholdes. Uforudsete udgifter, som opstår i løbet af perioden, skal udlignes ved fornødne tilpasninger i strukturen, andre aktiviteter eller lignende. Sådanne justeringer skal efter drøftelse med forligspartierne indarbejdes i de årlige forslag til finanslov.

18. Detaljerede oplysninger om struktur og ressourceforbrug, herunder personel, vil fremgå af de årlige finanslove. De årlige forslag til finanslov samt aktstykker, der udfylder budgettet, drøftes forudgående med forligspartierne. Endvidere orienteres forligspartierne løbende om forhold inden for denne aftales rammer, der har betydning for personelstruktur og materielanskaffelser. Herudover udarbejdes med skæringsdato hver den 1. januar en redegørelse om forsvarets samlede virke, herunder udsendelse og hjemtagelse af styrkebidrag, den økonomiske situation samt om forligets implementering, herunder særligt udviklingen af de funktionelle tjenester. Redegørelsen sendes til orientering for Folketingets Forsvarsudvalg, og danner grundlag for en drøftelse mellem forligspartierne. Drøftelserne har blandt andet til formål at overveje fornødne korrektioner af forsvarets udvikling i forligsperioden for at sikre optimal relevans af forsvaret og dets kapaciteter samt at vurdere sammenhængen mellem hjemmeværnets aktiviteter, indsats og økonomi.

19. Forligspartierne orienteres om forsvarets deltagelse i internationale operationer, herunder i regi af FN, NATO og – ved en eventuel ophævelse af det danske forsvarsforbehold – på sigt EU, idet partierne tager stilling hertil i forbindelse med den parlamentariske behandling heraf.

20. Der er enighed om, at samordningen af den militære og civile indsats i internationale operationer skal styrkes, således at der opnås synergieffekt mellem indsatserne, og således at den samlede danske indsats synliggøres. Der nedsættes en arbejdsgruppe under formandskab af Udenrigsministeriet, hvori ikke statslige nødhjælpsorganisationer inddrages, som udarbejder forslag til procedurerne for samarbejdet mellem nød-

hjælpsorganisationerne og forsvaret. Resultatet af arbejdet forelægges og drøftes i forligskredsen.

21. "Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation", "lov om forsvarets personel", "værnepligtsloven" og "lov om hjemmeværnet" justeres i overensstemmelse med nærværende aftale om forsvarets ordning.

22. Frem til efteråret 2004 gennemføres en detaljeret konsolidering af forligets enkelte projekter. Resultatet forelægges forligspartierne med henblik på at sikre den nødvendige strukturelle og økonomiske sammenhæng, herunder en vurdering af mulighederne for inden for den økonomiske ramme at tilvejebringe yderligere operative kapaciteter.

23. Omstillingerne af forsvaret er af en sådan størrelse, at de kræver ikke ubetydelige initialinvesteringer. Det er vurderingen, at disse investeringer vil kunne beløbe sig til i størrelsesordenen 1,5 mia. kr. fordelt med 0,8 – 1,0 mia. kr. til bygninger og modernisering af bygninger samt op til 0,5 – 0,7 mia. kr. til personelrelaterede omkostninger. En endelig beregning af implementeringsudgifterne vil blive foretaget i forbindelse med konsolideringen af aftalen i løbet af 2004.

Der er enighed om, at implementeringsudgifterne afholdes inden for forsvarsbudgettet, og at omstillingen af forsvaret derfor må forløbe over nogen tid. Der er endvidere enighed om, at det er vigtigt, at implementeringsmidlerne ikke findes ved egentlige driftsbesparelser, fordi det vil påvirke forsvarets operative kapaciteter, herunder evne til at indsætte disse på kort og langt sigt, og at det i øvrigt har negativ effekt på forsvarets personale. Hertil kommer, at det er vigtigt, at det internationale engagement samt træning hertil, herunder deltagelse i NATO's Response Force, kan opretholdes, ligesom de støttende strukturer skal kunne fungere forsvarligt i implementeringsperioden.

På den baggrund er der enighed om, at midlerne til implementering kan tilvejebringes ved at reducere de ordinære bygge- og anlægsprogrammer samt ved at udskyde ansættelsen af noget af det faste militære personel til senere i forligsperioden og herved indledningsvis anvende den sparede lønsum til implementeringsudgifter. Der er endvidere enighed om, at forsvaret efter sædvanlig forelæggelse for bevillingsmyndighederne kan anvende indtægter fra afhændelse af ejendomme som følge af flytning af myndigheder og enheder til direkte relaterede anlægsudgifter eller erhvervelse af ejendomme til relokalisering af de pågældende myndigheder og enheder. Provenu fra salg af forsvarets ejendomme placeres på § 35, hvoraf ovennævnte udgifter afholdes. Heraf afholdes tillige udgifter i forbindelse med et nyt NATO hovedkvarter.

Det skønnes, at de samlede personeltilpasninger, herunder afskedigelser, som følge af nærværende aftale ikke kan gennemføres alene ved naturlig afgang. Job- og uddannelseskonsulentordningen til støtte for beskæftigelse og uddannelse af hjemsendt eller

afskediget personel videreføres. Personeltilpasningerne som følge af strukturelle ændringer gennemføres efter hidtidig praksis for så vidt angår omskoling, efteruddannelse mv. og fratrædelsesvilkår i øvrigt, herunder det i tekstanmærkning nr. 101 (FL 2004) anførte vedrørende adgangen til at erhverve yderligere indtil 10 års pensionsalder for personel omfattet af civilarbejderloven. Det berørte personel tilbydes i størst muligt omfang anden beskæftigelse i forsvaret.

Der er endvidere enighed om at nedsætte en arbejdsgruppe under Forsvarskommandoen med det formål at evaluere de personelbegunstigende ordninger, som har været en del af aftalen om forsvarets ordning 2000 - 2004, med henblik på snarest og inden 1. oktober 2004 at fremkomme med forslag til evt. yderligere tiltag inden for de eksisterende rammer på en for personellet og forsvaret hensigtsmæssig måde. Personelorganisationerne inddrages i dette arbejde.

Der udarbejdes en implementeringsplan, der forelægges forligskredsen.

24. Forsvarsrammen for aftaleperioden fastsættes således, idet forsvarsbudgettet forudsættes reguleret som hidtil¹:

Forsvarsrammen (alle beløbsangivelser i prisniveau 2004)

Alle beløb i mio. kr.

2005	2006	2007	2008	2009
18.600	19.300	19.300	19.200	19.100

Hertil kommer overførelsen af det statslige redningsberedskab med tilhørende økonomi (ca. 450 mio. kr.) til forsvarsministerens ressort fra 1. februar 2004.

Forsvaret ydes fuld kompensation for driften af istjeneste samt for nyanskaffelser hertil.

25. Af den samlede forsvarsramme afsættes på finansloven fra 2005 900 mio. kr. om året til forsvarets deltagelse i internationale operationer. Herudover afsættes 50 mio. kr. til det internationale politiberedskab. Reserven på i alt 950 mio. kr. afsættes på § 35. Generelle reserver og kan alene anvendes efter beslutning herom i regering og Folketing. Reserven må kun aktiveres til internationale operationer. Et eventuelt mindre forbrug inden for de enkelte finansår på op til 200 mio. kr. videreføres til de følgende

---

¹ Udover forsvarsrammen kan forsvaret anvende evt. optjente renteindtægter under ordningen om selvstændig likviditet. Forsvarsbudgettet reguleres i øvrigt efter samme regler som det øvrige statsområde. Der kan foretages videreførelse mere eller mindre forbrug til følgende finansår. Videreførelse af bevillinger ud over en størrelse på 2 % af bevillingsrammen kan kun foretages med tilslutning fra Folketingets Finansudvalg. Imidlertid kan forsvaret som følge af de betydelige strukturelle ændringer videreføre mere eller mindre forbrug på op til 4 % til følgende finansår i forligsperioden.

år. Et eventuelt mindre forbrug herudover tilbageføres statskassen. Ved et eventuelt større forbrug tager Folketinget stilling til, hvorfra finansieringen heraf tilvejebringes.

26. Investeringer i materiel øges og fokuseres i forhold til de relevante fremtidige operative kapaciteter i et omfang, der medfører, at det ”teknologiske gab” mellem Danmark og visse andre allierede mindskes. Endvidere sikres, at Danmark kan leve op til de tilsagn om deltagelse i NATO’s kapacitetsinitiativer, heriblandt strategisk sø- og lufttransport, lufttankning mv., som regeringen gav under topmødet i NATO i efteråret 2002. Der afsættes ca. 2,845 mia. kr. årligt til materielinvesteringer, og der vil i lighed med indeværende forligsperiode være overensstemmelse mellem betalinger og disponeringer til nye projekter set samlet over hele perioden. Materielgælden ved udgangen af 2009 vil således svare til gælden ved udgangen af 2004 på ca. 6,7 mia. kr. (prisniveau 2004). Der vedlægges materielskitse.